

ЕНІ 70

Етнографски институт САНУ

Ретроспективе и перспективе етнологије и антропологије

Музеј на отвореном „Старо село“ Сирогијно

ISBN 978-86-7587-090-6

Ретроспективе и перспективе етнологије
и антропологије

Етнографски институт
САНУ

СТАРО СЕЛО
СИРОГОЈНО

Institute of Ethnography SASA
and
Open-air Museum “Old Village” Sirogojno

Retrospectives and Perspectives in Ethnology and Anthropology

Editor-in-chief:
Dragana Radojičić

Editor:
Đorđina Trubarac Matić

Belgrade – Sirogojno
2017

Етнографски институт САНУ
и
Музеј на отвореном „Старо село“ Сирогојно

Ретроспективе и перспективе етнологије и антропологије

Главни и одговорни уредник:
Драгана Радојичић

Уредник:
Ђорђина Трубарац Матић

Београд – Сирогојно
2017.

Издавач
Етнографски институт САНУ
Кнез Михаилова 36/4, Београд, тел. 26 36 804
eisanu@ei.sanu.ac.rs
www.etno-institut.co.rs

Уређивачки одбор:
Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ, Београд)
Петер Финке (Универзитет у Цириху)
Петко Христов (ИЕФЕМ - БАН, Софија)
Марина Мартинова (Институт за етнологију и антропологију РАН, Москва)
Владимир Поповић (Министарство просвете, науке и технолошког развоја
Републике Србије, Београд)
Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ,
Љубљана)
Габриела Килианова (Етнолошки институт САН, Братислава)
Светлана Ђалдовић (Музеј на отвореном „Старо село“ Сирогојно)

Превод:
Ђорђина Трубарац Матић
Аутори

Корице:
Петрија Јовичић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања
Београд

Тираж:
300 примерака

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Publisher:
Institute of Ethnography SASA
Knez Mihailova 36/4, Belgrade, tel. 26 36 804
eisanu@ei.sanu.ac.rs
www.etno-institut.co.rs

Editorial board:
Dragana Radojičić (Institute of Ethnography SASA, Belgrade)
Peter Finke (University of Zurich)
Petko Hristov (IEFEM – BAS, Sofia)
Marina Martynova (Institute of Ethnology and Anthropology RAS, Moscow)
Vladimir Popović (Ministry of Education, Science and Technological Development of
the Republic of Serbia, Belgrade)
Ingrid Slavec Gradišnik (Institute for Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana)
Gabriela Kilianova (Institute for Ethnology SAS, Bratislava)
Svetlana Čaldović (Open-air Museum „Old Village“, Sirogojno)

Translated by:
Đorđina Trubarac Matić
Authors

Front cover:
Petrija Jovičić

Printed by:
Akademska izdanja
Belgrade

Copies: 300

The printing of this volume has been financially supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia

Садржај
Summary

Уводна реч _____	3
Introduction _____	3
Ретроспективе етнолошких и антрополошких истраживања _____	11
Retrospectives of Ethnological and Anthropological Research _____	11
Теоријске перспективе у етнологији и антропологији _____	29
Theoretical Perspectives in Ethnology and Anthropology _____	29
Методолошке перспективе у етнологији и антропологији _____	43
Methodological Perspectives in Ethnology and Anthropology _____	43
Интердисциплинарне перспективе _____	53
Interdisciplinary Perspectives _____	53
Етноантрополошка истраживања идентитета и ритуализације _____	69
Ethno-Anthropological Research of Identity and Ritualization _____	69
Етноантрополошка истраживања (пост)модерних тема _____	87
Ethno-Anthropological Research of (Post)Modern Topics _____	87
Музеологија, наслеђе и издаваштво _____	101
Museology, Heritage and Publishing _____	101
Индекс аутора _____	115
Index of Authors _____	120

текстот исто така се образлага и современиот аспект на Русалиските поворки и продолжувањето на нивните игри денес и како фолклорна традиција. Ретроспективниот поглед на улогата на русалиските поворки во традицијата и современоста се темели врз сопствените теренски истражувања, архивските материјали во ИФ и објавените етнографски и етнокорееолошки истражувања.

Клучни зборови: русалиски обредни поворки, магиска функција, социјална функција, традиција современост.

Александар Крел,
Етнографски институт САНУ, Београд
Јадранка Ђорђевић Црнобрња,
Етнографски институт САНУ, Београд

„Happy birthday to you...“: прослављање дечјих ројендана у Београду (данашњи тренутак)

Београд данас поседује велики број дечјих играоница, чија је превасходна намена прослава дечјих ројендана. Оне нуде различите облике забаве чији садржај није намењен исклучиво деци, већ и одраслима, односно, свим актерима ројенданске прославе. Бројност играоница и широки спектар забаве коју оне нуде родителјима усложњавају избор места за обележавање годишњице ројења нјихових малишана. Избор одговарајућег места за ројенданску прославу није лак задатак, и он зависи од више различитих фактора, првенствено од финансијких могућности њених организатора (најчешће су то родители, деке и баке) и нјихових културних преференција. За прославу дечјег ројендана неретко се потроше суме од неколико стотина евра. Судећи по материјалним издацима и начину организације, реч је о значајаном догађају, који може да се анализира са различитих аспеката. Прослављање дечјих ројендана посматрамо у контексту утицаја друштвених и културних садржаја на прихватање одређених културних образаца понашања. Овај вид друштвене праксе, чији је основни носилац породица, импортован је из Средње и Западне Европе у Београд у периоду између два светска рата, али све до шездесетих година 20. века он био је везан за релативно ужи слој грађанског становништва. По окончању Другог светског рата, прослава дечјих ројендана у Србији и Београду популаризирана је из идеолошких разлога, у склопу антирелигиозне кампање коју је водило руководство КПЈ, које је у њему видело одговарајућу супституцију за религијске празнике породичног карактера (бабине, крштење). Породица и васпитно-образовне институције створиле су погодан амбијент за његово прихватање у свим сегментима друштва, током 60 –их и 70- их година 20. века, што је довело до његове потпуне афирмације у друштву и чињенице да је већ током 80-тих година 20. века постао један од најзначајнијих породичних

празника, не само у градским већ и у сеоским срединама у СФРЈ. Прослава дечијих рођендана се веома успешно „уклопила“ и у празнични календар постсоцијалистичког периода српског друштва деведесетих година прошлог века, као и у време његове транзиције и увођења неолибералног политичког курса, у првим деценијама новог столећа, јер је саобразна постојећем идеалу потрошачког друштва. Иако је прослава дечијих рођендана почела испољавати прве карактеристике „потрошачког менталитета“ још током социјалистичког периода, у данашње време у Србији он постаје прави фестивал конзумерства. Због тога се овај вид друштвене праксе може посматрати као стратегија исказивања материјалног, друштвеног и симболичког капитала и у том погледу нема значајнијих разлика између прославе рођендана данас и у претходним периодима. У вези с тим поставља се питање природе везе између прослављања дечјих рођендана (односно начина њихове организације) и прихватања ставова и вредности карактеристичних за неолибералну тржишну економију и испољавања одлика потрошачког идентитета, како од стране родитеља и деце тако и од стране друштва у целини. Помоћу анализе садржаја који се нуде деци као вид забаве, настојимо да размотримо улогу рођенданских дружења у светлу трансформације економског у симболички облик капитала.

Кључне речи: дечји рођендан, економски капитал, симболички и културни обрасци, Београд.

Aleksandar Krel,
Institute of Ethnography SASA, Belgrade

Jadranka Đorđević Crnobrnja,
Institute of Ethnography SASA, Belgrade

“Happy birthday to you...”: the celebration of children birthdays in Belgrade in the post-socialist period

Today, Belgrade has a large number of playhouses whose primary purpose is celebration of children's birthdays. They offer different forms of entertainment, which contents which are not intended exclusively for children, but also for adults, i.e. for all actors at a birthday party. The number of playhouses and a wide range of entertainment which they offer make the choice of place for the celebration complicated for parents. The selection of the "right" place is not an easy task, and it depends on various factors, primarily on the financial opportunities of parents and their cultural preferences. Often, for the celebration of children's birthdays several hundreds of Euros are spent. Judging by the material expenses and the organization – it is a significant event which can be analyzed from different aspects. The celebration of children's birthdays is viewed in the context of the impact of social and cultural events on the acceptance of certain cultural patterns of behavior. This form of social practice, whose main carrier is the family, was imported from Central and

Western Europe in the period between the two world wars, but, up to the sixties of the 20th century, it was tied to a relatively narrow layer of the civil population. After the end of World War II, the celebration of children's birthdays in Serbia and Belgrade was popularized for ideological reasons. CPY leadership saw in this kind of celebration the appropriate substitution for the religious holidays which had a family character (baby shower, baptism). Family and educational institutions have created a favorable environment for its acceptance in all segments of society, which led to its complete affirmation and the fact that in the eighties of the 20th century it already became one of the most important family celebrations, not only in the urban but also in the rural areas. The celebration of children's birthdays is a very successful "fit" in the festive calendar of the post-socialist period, and also during the transition and the introduction of neo-liberal political course, because it corresponds to the current ideal of the consumer society. This form of social practice can be seen as a strategy of presenting the material, social and symbolic capital, and in this respect there are no significant differences between birthday celebrations today and in previous periods. In this regard, it is important to question the natural link between the celebration of children's birthdays (i.e. the way they are organized) and acceptance of attitudes and values characteristic for the neoliberal market economy and consumer identities, both by parents and children, and by the society as a whole. By analyzing the contents which are offered to children as a form of entertainment, we try to consider the role of birthday gatherings in light of transformation of the economic capital into the symbolic one.

Key words: children's birthday, economic capital, symbolic capital, cultural capital, Belgrade.

Мирјана Павловић,
Етнографски институт САНУ, Београд

Галипољци у Пехчеву: Приче о пореклу и насељавању

Становништво из Бајрамича на Галипољу, Турска, плански је насељено у место Пехчево, 1922. године. У време њиховог досељавања варошица је била у саставу Краљевине Југославије, а данас је у саставу Републике Македоније. Њихови потомци данас се већином изјшњавају као Македонци и Галипољци, али по пореклу су Срби и/или Грци. На основу историјских извора, литературе и интервјуа са Галипољцима током теренских истраживања у Пехчеву у јесен 1916. године, у раду се разматра на који начин се формирају, чувају и преносе приче и предања о пореклу, о миграцији, како у Пехчево, тако и у Бајрамич и о животу у Бајрамичу.

Кључне речи: Галипоље, Пехчево, порекло, миграције.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
39(048)
572(048.3)

РЕТРОСПЕКТИВЕ и перспективе етнологије и антропологије / главни и одговорни уредник Драгана Радојичић ; уредник Ђорђина Трубарац Матић ; [превод Ђорђина Трубарац Матић]. - Београд : Етнографски институт САНУ ; Сирогојно : Музеј на отвореном "Старо село", 2017 (Београд : Академска издања). - 123 стр. ; 24 cm

На спор. насл. стр.: Retrospectives and Perspectives in Ethnology and Anthropology. - Апстракти на више језика. - Текст ћир. и лат. - Тираж 300. - Стр. 5-7: Уводна реч / Ђорђина Трубарац Матић.

ISBN 978-86-7587-090-6

1. Ств. насл. на упор. насл. стр. 2. Радојичић, Драгана [главни и одговорни уредник], 1957-
а) Етнологија - Апстракти б) Антропологија - Апстракти
COBISS.SR-ID 242298124